

: برزگر، محمد

انس و آشنایی با زبان وحی (ویژه دانشجویان) // محمد برزگر.

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۳ -

۲۷۹ص. : مصور (رنگی) .

۵-۷۸۶-۵۳۱-۹۶۴-۹۷۸، دوره : ۸-۷۸۵-۵۳۱-۹۶۴-۹۷۸، ج: ۱.

فیبا

فارسی- عربی،

کتابنامه.

ج. ۱. واژه‌شناسی: بازتدوین صرف با محوریت کاربردها و معانی قرآنی .

قرآن - آموزش

قرآن - راهنمای آموزشی

قرآن . برگزیده‌ها - ترجمه‌ها

قرآن - صرف و نحو

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف

۱۳۹۳ الف ۳۶۵/ب/۲/۶۵ BP

۲۹۷/۱۰۷

۳۷۳۶۹۰

انس و آشنایی با

زبان وحی

ویژه دانشجویان

کتاب اول: واژه شناسی

بازتدوین صرف با محوریت کاربردها و معانی قرآن

پیشکش به محضر منور قرآن کریم و

تقدیم به آستان مقدس پیامبر اکرم ﷺ و اهل بیت طاهرين اولاد ﷺ
که هر چه داریم از این کتاب جامع و آن انسانهای کامل است.

نویسنده محمد بزرگ محقق احسان شریقیان ناظر علمی
عبدالرسول کشمیری دستیار تدوین و تنظیم آموزشی
سید محمد هادی میردقان صفحہ از مہدی شیرپخت ناشر دفتر
نشر معارف (وابستہ بہ نہاد نامہدگی مقام معلم برہنہ در دانشگاہ)
نوشتہ چاپ اول، زمستان ۱۳۷۸ شمارگان ۱۰۰۰ نسخہ قیمت ۱۲۰۰۰ تومان
شابک ۹۶۴-۵۲۱-۷۸۵-۹۹۴

مراکز پخش:

[illegible]

ketabroom.ir نشانی اینترنتی، info@ketabroom.ir

فهرست

سخن استاد	۹
پیش‌گفتار	۱۳
مقدمه: محوریت یادگیری زبان وحی در آموزش عمومی قرآن و شاخصه‌های تعلیم آن	۲۱
۱. آموزش عمومی قرآن: ضرورت، اهداف و ارکان	۲۱
۲. مسأله کلیدی در پیشبرد آموزش عمومی قرآن: توجه به تمایز تدبر و تبیین (تفسیر)	۲۴
۱-۲. معنای لغوی واژه تدبیر	۲۵
۲-۲. معنای قرآنی واژه «تدبیر در قرآن»	۲۶
۳-۲. جمع‌بندی نهایی معنای تدبر در قرآن	۲۸
۴-۲. معنای لغوی و قرآنی واژه تبیین (تفسیر) قرآن	۲۸
۵-۲. تفاوت تدبر و تبیین (تفسیر)	۳۰
۶-۲. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری	۳۲
۳. محور آموزش عمومی قرآن: انس با زبان قرآن (عربی مبین) و فراگیری آن	۳۴
۴. ضرورت بازتدوین آموزشی زبان قرآن برای تدبر در قرآن	۳۶
۵. ویژگی‌های آموزش عربی قرآنی متناسب با تدبر	۳۸
۱-۵. آموزش زبان قرآن برای تدبر در آن، نه آموزش عربی برای فهم سایر کتب	۳۸
۲-۵. آموزش زبان قرآن برای فهم کلام نه بساحت آن	۳۹
۳-۵. آموزش زبان قرآن برای فهم سیاقی سوره‌ها، نه صرفاً آشنایی با برخی آیات پراکنده	۳۹
۴-۵. آموزش زبان قرآن برای درک محور کلام نه تجزیه و ترکیب	۴۰
بخش اول: کلمه و نحوه فهم معنای آن	۴۱
فصل اول: تعاریف و اصطلاحات مقدماتی	۴۳
فصل دوم: تقسیم کلمه از جهت معنا و صورت	۵۱
۱. تقسیم کلمه از جهت معنا (اسم/ فعل/ حرف)	۵۳
۲. تقسیم کلمه از جهت صورت (جامد/ غیرجامد)	۵۶
نحوه فهم معنای کلمه	۶۱
۱. فهم نفسی کلمه	۶۳
۱-۱. فهم لغوی کلمه	۶۴
۱-۱-۱. نحوه فهم لغوی کلمات غیرجامد (معنای ماده+معنای هیئت)	۶۳
الف. شناسایی ماده، هیئت و وزن کلمه	۶۴
ب. یافتن معنای ماده کلمه	۶۵
پ. یافتن معنای حاصل از وزن کلمه	۶۶
ت. ترکیب معنای ماده با معنای وزن	۶۶
۱-۲. نحوه فهم لغوی کلمات جامد (مراجعه به لغتنامه)	۶۷
۲-۱. فهم قرآنی کلمه	۶۷
۲. فهم سیاقی کلمه	۷۵

۸۳	
۸۵	فصل اول: تقسیمات معنایی افعال متصرف
۸۷	۱. تقسیم‌بندی براساس نوع اسناد (خبری/انشائی)
۸۷	۱-۱. فعل خبری و اقسام آن (ماضی/مضارع)
۸۸	۱-۱-۱. فعل ماضی
۹۰	۱-۱-۲. فعل مضارع
۹۳	۲-۱. فعل انشائی و اقسام آن (امر/نهی)
۹۳	۱-۲-۱. فعل امر
۹۳	۲-۲-۱. فعل نهی
۹۶	۲. تقسیم‌بندی براساس اسناد فعل به فاعل یا مفعول (معلوم/مجهول)
۹۷	۱-۲. فعل معلوم
۹۷	۲-۲. فعل مجهول
۱۰۲	۳. تقسیم‌بندی براساس ویژگی‌های مستدالیه (صیغه‌های فعل)
۱۰۷	فصل دوم: تقسیمات معنایی اسامی مشتق
۱۰۹	۱. مصدر
۱۰۹	۲. مشتق صدوری
۱۱۰	۳. مشتق وقوعی
۱۱۰	۴. مشتق مطلق (نه صدوری، نه وقوعی)
۱۱۵	
۱۱۷	فصل اول: افعال متصرف
۱۱۹	۱. ابواب فعل و کاربرد و معنای هر یک
۱۲۰	۱-۱. ابواب ثلاثی مجرد
۱۲۱	۲-۱. ابواب ثلاثی مزید
۱۲۱	۱-۲-۱. باب افعال
۱۲۳	۲-۲-۱. باب تفعیل
۱۲۵	۳-۲-۱. باب تَفَعَّلْ
۱۲۶	۴-۲-۱. باب مُفَاعَلْه
۱۲۷	۵-۲-۱. باب تَفَاعَلْ
۱۲۹	۶-۲-۱. باب انفعال
۱۳۰	۷-۲-۱. باب استفعال
۱۳۴	۹-۲-۱. مقایسه معانی ابواب ثلاثی مزید با یکدیگر
۱۳۵	۳-۱. ابواب رباعی مجرد
۱۳۶	۴-۱. ابواب رباعی مزید
۱۴۳	۲. هیئت افعال مختلف
۱۴۳	۱-۲. فعل ماضی
۱۴۵	۲-۲. فعل مضارع
۱۴۷	۳-۲. فعل امر
۱۴۹	۴-۲. فعل نهی
۱۵۰	۵-۲. فعل مجهول

۱۵۰	۱-۵-۲. ماضی مجهول
۱۵۱	۲-۵-۲. مضارع مجهول
۱۵۳	۶-۲. چند نکته برای تشخیص هیئت افعال مختلف از یکدیگر
۱۶۱	۳. اضافه برخی حروف به فعل و تغییرات معنایی حاصل از آن
۱۶۱	۱-۳. ادوات نفی
۱۶۱	الف) «ما» و «لا»
۱۶۳	ب) «إن»
۱۶۳	ج) «ألم» و «لَمَّا»
۱۶۴	د) «لَنْ»
۱۶۵	۲-۳. ادوات مؤکد فعل
۱۶۶	الف) نون تأکید ثقیله
۱۶۷	ب) «قَدْ»
۱۷۱	فصل دوم: اسامی مشتق
۱۷۳	۱. هیئت اسامی مشتق
۱۷۳	۱-۱. مصدر
۱۷۵	۲-۱. مشتق صدوری
۱۷۶	۱-۲-۱. اسم فاعل
۱۷۶	۲-۲-۱. اسم مبالغه
۱۷۶	۳-۲-۱. اسم آلت
۱۷۷	۳-۱. مشتق وقوعی
۱۷۷	۱-۳-۱. اسم مفعول
۱۷۸	۲-۳-۱. اسم مکان و زمان
۱۷۹	۴-۱. مشتق مطلق
۱۷۹	۱-۴-۱. صفت مُشَبَّه
۱۸۰	۲-۴-۱. صفت مبالغه
۱۸۰	۳-۴-۱. صفت تفضیل
۱۸۶	۲. برخی اضافات و تغییرات در هیئت اسم و معانی حاصل از آن
۱۸۶	۱-۲. تأنیث اسم
۱۸۹	۲-۲. تشبیه و جمع در اسم
۱۸۹	۱-۲-۲. تشبیه (مثنی کردن) اسم
۱۹۰	۲-۲-۲. جمع بستن اسم
۱۹۰	الف) جمع سالم
۱۹۱	ب) جمع مکسر
۱۹۳	۳-۲. معرفه یا نکره ساختن اسم
۱۹۴	۱-۳-۲. معانی حاصل از به کار بردن تنوین
۱۹۷	۲-۳-۲. معانی حاصل از به کار بردن «ال»
۲۰۵	
۲۰۷	فصل اول: اسم جامد معین
۲۰۹	۱. اسامی عَلَم

۲۱۰.....	۲. اسامی جنس.....
۲۱۱.....	فصل دوم: اسم جامد غیر معین (مبهم).....
۲۱۳.....	۱. اسامی ذوالمرجع.....
۲۱۳.....	۱-۱. ضمیر.....
۲۱۷.....	۲-۱. اسم اشاره.....
۲۲۳.....	۲. اسامی وابسته به مابعد.....
۲۲۳.....	۱-۲. اسامی وابسته به جمله.....
۲۲۶.....	۲-۲. اسامی وابسته به اسم.....
۲۲۶.....	۱-۲-۲. اسامی دائم الإضافة.....
۲۲۷.....	۲-۲-۲. اعداد شمارشی.....
۲۳۷.....	بخش پنجم: تغییرات لفظی و آوایی کلمات غیر سالم.....
۲۳۹.....	مقدمه.....
۲۴۱.....	فصل اول: کلمات معتل.....
۲۴۳.....	۱. قوانین کلی اعلال.....
۲۴۳.....	۱-۱. قوانین مناسبت.....
۲۴۵.....	۲-۱. قوانین حذف.....
۲۴۹.....	۲. الگوی هیئت افعال ثلاثی مجرد.....
۲۵۰.....	۱-۲. مثال.....
۲۵۱.....	۲-۲. أجوف.....
۲۵۳.....	۳-۲. ناقص.....
۲۵۵.....	۴-۲. لفیف.....
۲۵۷.....	۳. الگوی هیئت افعال ثلاثی مزید.....
۲۵۷.....	۱-۳. مثال.....
۲۵۷.....	۲-۳. أجوف.....
۲۵۸.....	۳-۳. ناقص.....
۲۵۹.....	۴. الگوی هیئت اسامی مشتق.....
۲۵۹.....	۱-۴. مثال.....
۲۵۹.....	۲-۴. أجوف.....
۲۶۱.....	۳-۴. ناقص.....
۲۶۳.....	۴-۴. لفیف.....
۲۶۹.....	فصل دوم: سایر کلمات غیر سالم.....
۲۷۱.....	۱. کلمات مهموز.....
۲۷۴.....	۲. کلمات مضاعف.....
۲۷۸.....	منابع.....

سخن استاد

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد از حمد و ثنای حضرت پروردگار و اهداء خالصانه ترين سلام ها به پيشگاه با عظمت نبی مکرم اسلام ﷺ و اوصياء برومندش عليه السلام، بضاعت ناچيز خود را ضمن نکاتی چند به خوانندگان محترم تقديم می کنم:

آنچه از سوی استعمارگران بزرگ بشریت به عنوان مهم ترین دانش در کشورهای توسعه نیافته تبلیغ می شود، چیزی است که منجر به بهبود فیزیک جامعه شود؛ یعنی ظواهر مادی و تجملات زندگی را بهبود بخشد. اتفاقی که در این کشورها می افتد این است که علوم تجربی و مهندسی با ارزش ترین علوم محسوب می شوند و نخبگان این جوامع به سمت آنها هجوم می برند. حال آنکه در کشورهای توسعه یافته، فضای تبلیغات به گونه ای رقم می خورد که علوم انسانی از قبیل مدیریت، حقوق، فلسفه، جامعه شناسی، روان شناسی، موسیقی، هنر، اقتصاد و کشاورزی به عنوان مهمترین علوم تلقی شده و نخبگان آن جوامع به سمت این رشته ها هدایت می شوند.

همین نگاه مادی و تک بعدی به معادلات شبکه هستی در کشورهای توسعه نیافته، و غفلت از روح حاکم بر این معادلات از سویی، و توجه کشورهای استعمارگر به علوم انسانی که نبض حیات بشریت است از سوی دیگر، موجب شده تا بزرگترین دانشمندان کشورهای توسعه نیافته همچون کارگری به خدمت کشورهای توسعه یافته درآیند. بارها شنیده ایم و شنیده اید که سازمان هوافضای آمریکا (ناسا) به دست دانشمندان ایرانی اداره می شود. نیز شنیده ایم ماهرترین پزشکان اروپا و آمریکا متخصصان ایرانی هستند و متأسفانه این را از افتخارات خود می دانیم.

و کلام دو کلمه‌ای اما دو دنیایی امام علی علیه السلام چه زیبا پرده از راز فقر و فلاکت این ملت‌ها برمی‌دارد که فرمود: «الْجَهْلُ ذُلٌّ»؛ جهل یعنی عدم اطلاع از حقیقت و ندانستن روح حاکم بر معادلات شبکه‌هستی؛ و ذُلّت یعنی بالا جبار تحت تأثیر دیگران بودن. و نیز فرمود: «الذِّنْيَا تُغْوِي»؛^۱ یعنی جریان زندگی روزمره انسان را از توجه به مسائل اصلی هستی باز می‌دارد.

در این راستا کشور اسلامی ما نیز با مشکلات عدیده‌ای دست به گریبان است. البته مشکلات کشور ما، مشکل کمبود منابع و ثروت نیست؛ مشکل جامعه ما، نداشتن مغزها و دانشمندان زبردست نیست. مشکل ما عدم توانایی مدیریت نوابغ و استعدادهایی است که ظرفیت تمدن‌سازی و نجات بشریت را دارند. مشکل ما عدم بصیرت و نداشتن نگاه جامع و کلان به شبکه‌هستی و روح معادلات حاکم بر آن است.

تمسک به کلمات نورانی قرآن کریم و احادیث شریف، کلید دستیابی به این هدف است. و این بدان علت است که قرآن کریم از ناحیه خالق گیتی جلّ شأنه صادر شده و بیانگر اسرار روابط اجزاء این عالم است و پرده از رازها برمی‌دارد؛ و سخنان امامان معصوم علیهم السلام که فانی در ذات حضرت حق تعالی نیز در فاش ساختن و تبیین روابط و اسرار این عالم بی‌نظیرند. قرآن نه صرفاً یک کتاب فردی و اخلاقی محض بلکه برنامه جامع، کلان و راهبردی تمدن الهی است. بنابراین اولین و مهمترین قدم برای نشان دادن ایران پرافتخار بر قله‌های علم و رفاه و امنیت و عدالت، زمینه‌سازی برای فهم جامع و تدبیری قرآن کریم برای عموم مردم به ویژه دانشجویان است. البته بعد از این وظیفه عمومی، رسالت عالمان و دانشمندان دین است که سیاست‌های جامع قرآن کریم را به مدد احادیث شریف و اجتهاد پویا به ریز قوانین و فروع جزئی تبدیل کرده تا بتوان اهداف و برنامه‌های قرآن را در تمام سطوح و عرصه‌های جامعه بشری اقامه و اجرا کرد.

اثر حاضر حاصل زحمات دوستان دانشمند جناب استاد دکتر محمدبرزگرو جناب استاد دکتر احسان شریفیان است که سال‌ها تدریس و تحقیق و بحث خویش را پیرامون فهم تدبیری قرآن کریم، به تماشا نهاده‌اند.

بازخوانی و تصحیح نسخ مقدماتی این اثر گران سنگ افتخاری بود که نصیب شد و خدای مهربان را به سبب این توفیق سپاسگزارم و امیدوارم تدبیر قرآن موجبات فهم راهبردی

۱. تحف العقول، ص ۴۱۲.

۲. غرر الحکم، ص ۲۳۵؛ دنیا: جریان زندگی روزمره و وابستگی به زندگی مادی. غوایه: انحراف از مسیر اصلی.

گزاره‌های آن را برای دانشجویان و نخبگان عزیز فراهم آورد. البته این سخن به این معنی نیست که همه پیشنهادها به موضع قبول و عمل نهشته است، که بی تردید هر صاحب اثر را رأیی است و ویراستار را نرسد که انتظار داشته باشد همه دیدگاه‌هایش پذیرفته آید.
(إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ) «مؤمن»

شیخ عبد الرسول کشمیری

مشهد مقدس / ذی الحجة الحرام ۱۴۳۵